

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS

2021-04-13 Nr. 4D-2021/1-54
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas; X), bausmę atliekančio Marijampolės pataisos namuose (toliau vadinama – Marijampolės PN), skundą dėl galimai ribojamos galimybės prisijungti prie Lietuvos teismų informacinės sistemos.

2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas), be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. jis kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas išduoti asmenį identifikuojančius prisijungimo duomenis, kad galėtų prisijungti prie Lietuvos teismų informacinės sistemos ir matyti išnagrinėtas bylas;

2.2. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020-12-23 rašte nurodė, kad tokie duomenys gali būti išduoti tik atvykus į teismą, atsiųsti paštu prašomų duomenų negalima;

2.3. kiti nuteistieji Marijampolės PN turi prisijungimo duomenis ir gali jungtis prie Lietuvos teismų informacinės sistemos, o jam neleidžiama.

3. Pareiškėjas prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021-01-28 raštu Nr. 4D-2021/1-54/3D-245 kreipėsi į Marijampolės PN administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2021-02-10 Seimo kontrolierius gavo Marijampolės PN 2021-02-10 raštą Nr. 9/07-1622.

Pateiktame rašte ir papildomuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „Pareiškėjas X nuo atvykimo į Marijampolės pataisos namus 2019 m. kovo mėnesio nebuvo kreipęsis su prašymu paaiškinti, kaip gauti prisijungimo prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemos duomenų.“

4.2. „Pagal Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2019-12-13 d. Nr. 1S-3275 patvirtintą sąrašą, Marijampolės pataisos namuose sudaryta nuteistiesiems galimybė naudotis riboto interneto prieiga (toliau – RIP), kurioje yra įkelta 100 organizacijų svetainių prisijungimų. [...] Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nenumatyta galimybė nuteistiesiems naudotis internetu.“

Seimo kontrolieriui pateiktas interneto svetainių, prie kurių gali jungtis nuteistieji, sąrašas.

4.3. „Prie pridėtame sąrašė išvardintų prieigų nuteistieji neturi problemų prisijungti, išskyrus tuos atvejus, kai patys nuteistieji piktybiškai gadina inventorių (kompiuterio laidų, klaviatūros gadinimai ir pan.).“

4.4. „Marijampolės pataisos namai neturi informacijos apie tai, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas būtų kuriam nors nuteistajam išdavęs prisijungimą prie Lietuvos teismų elektroninės paslaugų sistemos. Į Marijampolės pataisos namų administraciją su tokiu prašymu nebuvo kreipęsis nė vienas nuteistasis. Pažymime, jog Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemoje asmuo, prisijungęs prie jos, mato tik jo vardu vedamas administracines ar civilines bylas bei šių bylų dokumentus. Visus matomus ir su byla susijusius dokumentus nuteistieji gauna iš teismų rašytinėse formose. Visi nuteistieji gali prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų ir nuasmenintų bylų, žinodami tikslus bylų nagrinėjimo metus ir numerius, kadangi prisijungti prie minėtų Lietuvos teismų informacinės sistemos siekiant matyti visas išnagrinėtas bylas galima tik gavus pačių teismų suteikiamus prieigos duomenis atvykus į teismą.

Taigi, neturėjimas teisės prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemos nuteistiesiems, nesukelia jokių teisinių pasekmių.“

5. Seimo kontrolierius 2021-01-28 raštu Nr. 4D-2021/1-54/3D-244 kreipėsi į Kalėjų departamentą prie Teisingumo ministerijos, prašydamas paaiškinti, ar pataisos namuose susiduriama su nuteistųjų / suimtųjų problemomis prisijungiant prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemos. Seimo kontrolierius 2021-03-24 gavo Kalėjų departamento 2021-03-24 raštą Nr. 1S-925, kuriame nurodoma:

5.1. „Laisvės atėmimo vietų įstaigose, nuteistiesiems (suimtiesiems) draudžiama naudotis internetu, išskyrus galimybę naudotis laisvės atėmimo vietų įstaigose įrengtomis kompiuterizuotomis darbo vietomis, kurios turi galimybę prisijungti prie riboto interneto prieigos (toliau – RIP) svetainių, tarp kurių yra ir teismų svetainės. Kartu atkreipiame Jūsų dėmesį, kad už prisijungimo prie konkrečios svetainės duomenų sukūrimą ir gavimą yra atsakingi tos svetainės administratoriai, kurie nustato prisijungimui reikalingų duomenų gavimo taisykles. Pareiškėjo atveju, prisijungimo duomenys prie Lietuvos teismų informacinės sistemos gali būti išduoti, tik pareiškėjui atvykus į teismą.“

5.2. „Kalėjų departamentui, žodžiu apklausus laisvės atėmimo vietų įstaigų administracinių padalinių vadovus, ar pasitaikė įstaigose skundų dėl ribojamos galimybės prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemos, gauta informacija, kad tokie skundai laisvės atėmimo vietų įstaigose nėra gauti. Todėl konstatuotina, kad laisvės atėmimo vietų įstaigose nesuduriama su nuteistųjų (suimtųjų) problemomis prisijungiant prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų sistemos.“

6. Seimo kontrolierius 2021-01-28 raštu Nr. 4D-2021/1-54/3D-246 kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2021-02-25 Seimo kontrolierius gavo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021-02-24 raštą Nr. IRT-56, kuriame nurodoma:

6.1. „Iš Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenų matyti, kad 2020 m. gruodžio 22 d. advokatė J. T. elektroniniu paštu persiuntė teismui pareiškėjo X prašymą, dėl asmenį identifikuojančių prisijungimo prie Lietuvos teismų elektroninės sistemos duomenų išdavimo. Advokatė elektroniniame laiške nurodė, kad, kaip pareiškėjo atstovė, nei vienoje jo nurodomų bylų nedalyvavo, prieigų neturi. Teismui persiustas pareiškėjo X prašymas 2020 m. gruodžio 22 d. buvo užregistruotas dvejose administracinėse bylose:

a) administracinėje byloje Nr. [...] reg. Nr. DOK-3876. Šioje byloje 2021 m. gruodžio 23 d. teisėja M. P. išsiuntė pareiškėjui X informacinį raštą, kuriuo paaiškino, kad asmenį identifikuojantys prisijungimo duomenys išduodami asmeniškai atvykus į teismą, todėl nėra galimybės jų išsiųsti, informavo pareiškėją apie galimybę pačiam asmeniškai prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo <http://e.teismas.lt>. Taip pat informavo, kad administracinė byla išnagrinėta ir priimtas sprendimas pareiškėjui išsiustas paštu [...].“

b) administracinėje byloje Nr. [...] reg. Nr. DOK-23873. Šioje byloje, remiantis teisėjos R. R.-M. pavedimu, pareiškėjo prašymas 2021 m. sausio 7 d. persiustas į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą prijungimui prie bylos.“

6.2. „Asmenį identifikuojantys prisijungimo prie Lietuvos teismų informacinės sistemos duomenys besikreipiantiems asmenims išduodami vadovaujantis Teisėjų tarybos 2013 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. 13P-74-(7.1.2) patvirtintu Su teismo proceso bylomis susijusių elektroninių duomenų teismuose tvarkymo, įtraukimo į apskaitą ir saugojimo naudojant informacines ir elektronines ir elektroninių ryšių technologijas tvarkos aprašu (toliau – Aprašas) bei Nacionalinės teismų administracijos direktoriaus 2015 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 6P-141-(1.1) patvirtintomis Lietuvos Respublikos teismų viešųjų elektroninių paslaugų teikimo taisyklėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Aprašą, prisijungimo duomenys asmeniui išduodami tik jam asmeniškai atvykus į teismą (Aprašo 10 punktas). Pažymėtina, kad prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo interesantai gali asmeniškai per interneto nuorodą <http://e.teismas.lt>, ši galimybė pareiškėjui buvo išaiškinta bylą nagrinėjančios teisėjos informaciniu raštu.“

6.3. „Teisme nesusiduriama su nuteistųjų problemomis prisijungiant prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

11 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų teisės – „1. Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: 1) gauti rašytinę informaciją apie bausmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas. Šią informaciją bausmės vykdymo institucija pateikia lietuvių kalba arba nuteistojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią nuteistasis supranta; 2) kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į bausmės vykdymo ar kitų valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ar tarptautines institucijas; 3) gauti medicinos pagalbą; 4) gauti teisinę pagalbą. 2. Specialiąsias nuteistųjų teises nustato atskirų rūšių bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas reglamentuojantys šio Kodekso skyriai.“

8. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo:

49 straipsnis. Proceso dalyvių teisė susipažinti su byla – „1. Proceso dalyviai turi teisę teisme susipažinti su byloje esančiais dokumentais, kita medžiaga (įskaitant elektroninę bylą) ir teismo (teisėjo) leidimu gauti mokamas jų kopijas (skaitmenines kopijas) bei išrašus.“

9. Su teismo proceso bylomis susijusių elektroninių duomenų teismuose tvarkymo, įtraukimo į apskaitą ir saugojimo naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas tvarkos apraše (toliau – Aprašas), patvirtintame Teisėjų tarybos 2013 m. birželio 20 d. nutarimu Nr. 13P-74-(7.1.2), numatyta:

„9. Teismui gavus prašymą dėl fizinio asmens paskyros VEP [viešųjų elektroninių paslaugų] posistemyje sukūrimo ir asmenį identifikujančių prisijungimo duomenų suteikimo bei kitus Teismų viešųjų elektroninių paslaugų teikimo taisyklėse nurodytus dokumentus ar įstatymų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas ir teismo pirmininko įgaliotam asmeniui nustatčius, kad yra visos Teismų viešųjų elektroninių paslaugų teikimo taisyklėse nurodytos sąlygos, fizinio asmens paskyra VEP posistemyje sukuriama ir prisijungimo prie jos duomenys sukuriama per tris darbo dienas nuo visų sprendimui priimti būtinų dokumentų teisme gavimo.

10. Sukurti prisijungimo prie šio Aprašo nustatyta tvarka sukurtos fizinio asmens paskyros duomenys išduodami asmeniškai prašymą pateikusiam asmeniui, jam pateikus asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus. Asmeniui per 30 dienų nuo prisijungimo prie paskyros VEP posistemyje duomenų sukūrimo dienos neatvykus jų atsiimti, jie naikinami be atskiro teismo pirmininko nurodymo.

[...]

14. Jeigu proceso dalyvis, kuris neprivalo gauti procesinių dokumentų elektroninių ryšių priemonėmis, neturi paskyros VEP posistemyje, teismo pirmininko įgaliotam asmuo, siųsdamas proceso dalyviui popierinius su vien elektronine forma tvarkoma teismo proceso byla susijusius dokumentus, lydraštyje pateikia informaciją apie bylos tvarkymo formą ir informuoja apie galimybę

tokią paskyrą susikurti bei pateikia nuorodą į internetinę svetainę e. teismas. lt.“

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas Skunde rašė, kad ribojama jo teisė prisijungti prie Lietuvos teismų informacinės sistemos ir matyti išnagrinėtas bylas, nes jis negali atvykti į teismą ir gauti prisijungimo duomenis. Pareiškėjas teigia, kad kiti nuteistieji gavo prisijungimo duomenis, o jam jų neišduoda.

11. Bausmių vykdymo kodekso 11 straipsnyje numatyta, kad nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka gauti rašytinę informaciją apie bausmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas. Šią informaciją bausmės vykdymo institucija pateikia lietuvių kalba arba nuteistojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią nuteistasis supranta. Nuteistieji turi teisę kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į bausmės vykdymo ar kitų valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ar tarptautines institucijas, gauti teisinę pagalbą.

12. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija informavo, kad pataisos namuose nuteistiesiems sudaryta galimybė naudotis riboto interneto prieiga (RIP), kuria naudojantis galima jungtis prie įvairių organizacijų ir institucijų interneto svetainių, tarp kurių yra ir teismų svetainės. Marijampolės PN administracija taip pat paaiškino, kad visi nuteistieji gali prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų ir nuasmenintų bylų, žinodami tikslus bylų nagrinėjimo metus ir numerius. Pareiškėjas į Marijampolės PN administraciją dėl problemų jungiantis prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo nesikreipė, įstaiga negavo ir kitų nuteistųjų nusiskundimų.

Vilniaus apygardos administracinis teismas informavo, kad gavo Pareiškėjo advokatės persiūtą jo prašymą dėl asmenį identifikuojančių prisijungimo prie Lietuvos teismų elektroninės sistemos duomenų išdavimo. Teisėja išsiuntė Pareiškėjui informacinį raštą, kuriuo paaiškino, kad asmenį identifikuojantys prisijungimo duomenys išduodami asmeniškai atvykus į teismą, todėl nėra galimybės jų išsiųsti paštu. Pareiškėjas buvo informuotas apie galimybę pačiam asmeniškai prisijungti prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo <http://e.teismas.lt>, o administracinėje byloje priimtas sprendimas buvo išsiųstas paštu.

13. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme numatyta, kad proceso dalyviai turi teisę teisme susipažinti su byloje esančiais dokumentais, kita medžiaga (įskaitant elektroninę bylą) ir teismo (teisėjo) leidimu gauti mokamas jų kopijas (skaitmenines kopijas) bei išrašus.

Apraše numatyta, kad teismui gavus prašymą dėl fizinio asmens paskyros VEP posistemyje sukūrimo ir asmenį identifikuojančių prisijungimo duomenų suteikimo bei kitus Teismų viešųjų elektroninių paslaugų teikimo taisyklėse nurodytus dokumentus ar įstatymų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas ir teismo pirmininko įgaliotam asmeniui nustačius, kad yra visos Teismų viešųjų elektroninių paslaugų teikimo taisyklėse nurodytos sąlygos, fizinio asmens paskyra VEP posistemyje sukuriama ir prisijungimo prie jos duomenys sukuriama per tris darbo dienas nuo visų sprendimui priimti būtinų dokumentų teisme gavimo. Sukurti prisijungimo prie šio Aprašo nustatyta tvarka sukurtos fizinio asmens paskyros duomenys išduodami asmeniškai prašymą pateikusiam asmeniui, jam pateikus asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus. Asmeniui per 30 dienų nuo prisijungimo prie paskyros VEP posistemyje duomenų sukūrimo dienos neatvykus jų atsiimti, jie naikinami be atskiro teismo pirmininko nurodymo.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas kreipėsi į teismą dėl paskyros VEP posistemyje sukūrimo, tačiau jis negali atvykti į teismą ir asmeniškai atsiimti paskyros duomenis, kaip numatyta Apraše. Pareiškėjui buvo išaiškinta paskyros sukūrimo tvarka, taip pat jam paaiškinta, kad jis gali jungtis prie elektroninės teismų sistemos ir neturėdamas šios paskyros.

14. Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad asmenys, kuriems ribojama (atimta) laisvė, turi specifinį teisinį statusą, todėl jo asmeninių laisvių suvaržymas tam tikra apimtimi yra neišvengiamas (žr., pvz., 2013 m. gruodžio

11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A756-2072/2013; 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A261-1802/2013 ir kt.; *mutatis mutandis* dėl suimtojo teisinio statuso žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A261-1798/2013).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas akcentuoja Europos Žmogaus Teisių Teismo išskiriamus nuteistųjų teisinės padėties ypatumus. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A822-1114/2013 teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką įkalinimo įstaigose, atsižvelgiant į šių įstaigų pobūdį, gali būti pateisinami platesni apribojimai nei laisvėje esančių asmenų atžvilgiu (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Hirst prieš Jungtinę Karalystę* (Nr. 2), pareiškimo Nr. 74025/01; 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 4451/70). Be to, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad tam tikros kalinimo sąlygos ir su tuo susiję apribojimai yra būdingi atliekant laisvės atėmimo bausmę (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1967 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *K. H. C. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 2749/66), o laisvės atėmimo bausmė visada daro įtaką asmens įprastam gyvenimui ir neišvengiamai nustato tam tikrus apribojimus ir kontrolę (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Dickinson prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 44362/04) (2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-1114/2013).

15. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes konstatuotina, kad Pareiškėjas buvo informuotas apie priimtą sprendimą administracinėje byloje, taip pat Pareiškėjui buvo paaiškinta apie galimybę pačiam jungtis prie Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo, Marijampolės PN jis gali naudotis RIP ir savarankiškai jungtis prie teismų sistemos, kur žinodamas savo bylos numerį gali sekti proceso eigą, matyti sprendimą, o su skundais ar prašymais dėl galimai kilusių problemų prisijungiant prie teismų sistemos į pataisos namų administraciją nesikreipė.

Pažymėtina ir tai, kad laisvės atėmimas yra neišvengiamai susijęs su tam tikrų asmeninių laisvių suvaržymu, kuris gali kelti tam tikrų nepatogumų, tačiau neriboja teisių. Šiuo tiriamu atveju Pareiškėjas negali savarankiškai nuvykti į teismą dėl paskyros duomenų gavimo, tačiau susipažinti su bylos medžiaga, teismų sprendimais jis gali ir kitais būdais, ne tik turėdamas teismo sukurtą asmeninę paskyrą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Pareiškėjo nurodytos aplinkybės dėl galimai ribojamos jo teisės prisijungti prie elektroninės teismų sistemos nebuvo patvirtintos ir Skundas atmestinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia X skundą dėl Marijampolės pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai ribojant galimybę prisijungti prie Lietuvos teismų informacinės sistemos, atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas